

#2-2025 Årgång 37

# Rödbläran



Botanisk tidskrift för Jämtland, Härjedalen, Medelpad och Ångermanland

FINNÖGONTROST FOTO: HÅKAN SUNDIN

***Blåhallon i Medelpad***

***Fjällnära myrar***

**VÄXTATLASINVENTERING  
I GRÄNSTRAKTERNA AV  
JÄMTLAND OCH ÅNGERMANLAND**

## Låt gräsmattan blomma!

# Innehåll



Blåhallon.

- 3 Ryssbräken i Jämtland
- 5 Bara en myr...
- 10 Blåhallon, *Rubus caesius*
- 13 Flytta guckuskor – vad händer på 36 år?
- 14 Floraväktarutflykt till västra Medelpad
- 17 Växtaltlasinventering i gränstrakterna av Jämtland och Ångermanland
- 20 Redovisning av Floraväkteri 2025
- 23 Skärvinda funnen öster om Stugun
- 22 Smällvedel i Jämtland 2025
- 26 Låt gräsmattan blomma!
- 29 Blomsterfjället Ansätten har firat 40-årsjubileum



**BESÖK OSS  
PÅ FACEBOOK:**

- Jämtlands botaniska sällskap JÄBS
- Medelpads Botaniska Förening

## LEDARE

Det är nu mitten av november och än har inga snöflingor syns till här vid medelpadskusten. Växtligheten har däremot gått mot vintervila. De sista svamparna som vaxfrostskivlingen håller ännu ställningarna med relativt intakta fruktkroppar.

Som växtintresserad finns saker att göra. Har jag rapporterat in allt man borde i floraväkteriet? Nu finns tid för att lära sig mer om Artportalen. Förutom ett viktigt rapporteringsverktyg finns möjlighet till egenskapade rapporter för den intresserade.

På [www.svenskbotanik.se](http://www.svenskbotanik.se) finns Botanikportalen utarbetad av riksföreningen SBF. Där finns mycket att "botanisera" bland. Man måste först skapa ett konto för att logga in för att därefter kunna ta del av innehållet.

Nu finns bland annat de flesta landskapsflororna presenterade i digital form och tillgängliga att läsa på portalen. Även de äldre flororna finns trots att de från början bara fanns presenterade i bokform. Där har Ordf. Åström gjort ett jättejobb genom att mata in uppgifter i digital form. En stor eloge till Staffan!

HÅKAN SUNDIN



Johan Råghall och Staffan Åström räknar ryssbräken i Stavselsbodarna.

## Ryssbräken i Jämtland

1997–2025

**Ryssbräkens bladskivor liknar de hos hultbräken, med sina nedersta primärflikar riktade bakåt. Ryssbräken är dock klart större än hultbräken, som gärna växer i samma miljöer som ryssbräken. Ryssbräken har rent gröna bladskivor med glest hårig undersida. På hösten blir de snart gula och vissnar helt bort efter frostens inträdande.**

TEXT: STAFFAN ÅSTRÖM FOTO: ING-MARIE ÅSTRÖM OCH JOHAN RÅGHALL

Ryssbräken upptäcktes första gången 1979 i Kvikkjoksområdet, sedan har ytterligare en fyndplats hittats i en rasbrant i närheten av det första fyndet. I Jämtland hittades den i Djupdalsbäckens ravin i närheten av Albacken 1997 av Mats Williamson och något senare ytterligare en mindre lokal i närheten. 2023 fann Louise Allmén en ny större anhopning av ryssbräken ca. 7,5 km NV om Djupdalsbäcken.

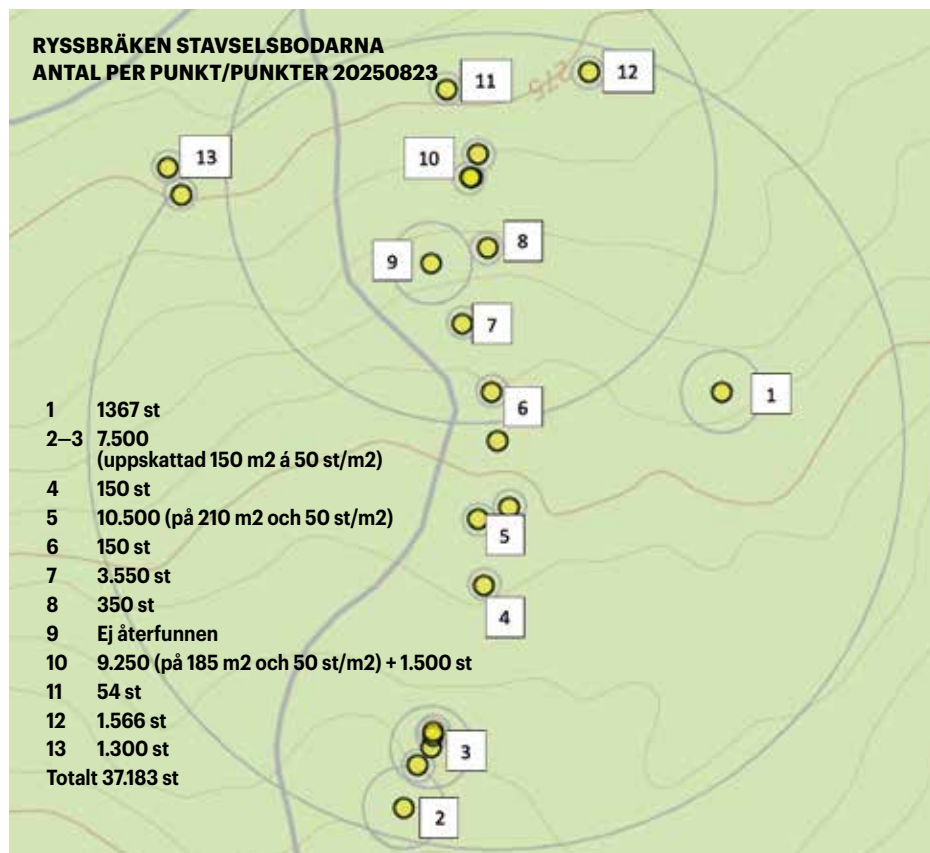
Av dess namn framgår ju att arten är östlig och har sin huvudutbredning i nordasien. Förutom de nämnda utpostlokalerna i Sverige, finns den även i åtta lokalområden som utposter längs Gudbrandsdalens dalgång från Otta nästan ända ner till Lillehammer, och

här är i stort sett alla växtplatser i närheten av vattendrag.

**2018** gjorde botaniska föreningarna i Jämtland och Medelpad tillsammans ett försök att räkna ryssbräken på lokalerna vid Djupdalsbäcken. Det visade sig vara ytterst besvärligt med stora anhopningar av vindfällan, varför man inte tog sig hela vägen upp genom ravinen. Totalt räknade man in drygt 21 000 bladskivor, vilket var i klar underkant av det totala antalet.

**2025** var det dags att räkna de ryssbräknar som ännu bara noterats av ett tiotal personer som besökt platsen vid Stavselsbodarna sedan första ►





► fyndet 2023. Vi var 5 personer som delade på sig och startade från var sin ände av den 400 meter långa lokalen som fyndprickarna i Artportalen angav. Växtplatsen ligger i en nordsluttning med källpåverkad botten speciellt i den södra delen, där små branter och klippblock draperades av vindfällan. Sannolikt ett trevligt ställe för mossnördar. I den norra delen planade svackan ut sig allt mer. Som bilderna kanske visar så blev ambitionen att räkna varje bladskiva oss övermäktig, varför vi på ett antal ställen övergick till att räkna antal bladskivor per m<sup>2</sup> och multiplicera det med den uppskattade ytan av bladskivorna. Vi räknade/uppskattade på detta sätt det totala antalet till åtminstone dryga 37 000 bladskivor. Detta gör denna

växtplats till Sveriges just nu till antal största lokal för ryssbräken. Resultatet finns numera under floraväkteriet rapporterat i Artportalen.

Vi kunde se att kärlväxtfloran var tämligen sparsam, då markskiktet dominerades av mossor. Blåsippa, fågelstarr, gråstarr, svart trolldruva och lundelm noterade jag i vart fall.

**SCA ÄR MARKÄGARE** till både lokalen vid Djupdalsbäcken och den vid Stavselsbodarna. Djupdalsbäckens växtlokaler är numera skyddade, vilket dock inte hindrade den av SCA anlitade entreprenören att nagga ryssbräknarna i kanten innan misstaget upptäcktes. Vi förutsätter förstås att även ryssbräknarnas växtplatser vid Stavselsbodarna skyddas genom reservatsbildning. ■

Gräsull. 20 juli.



*Bara en myr...*  
TEXT OCH BILD: HÅKAN SUNDIN

## BARA EN MYR...



Myren på våren. 12 maj.



Myren på sommaren. 25 juni.

Efter att ha haft fjällstugan i Ljungdalen i omkring 20 år så har fjällen i dess närhet besöks många gånger och med olika angreppssätt. På senare år har vi även besökt skogsområdena i nordvästra delen av Härjedalen. Många fina miljöer i den fjällnära granskogen. För en tid sedan åkte vi en vårdag på en skogsbilväg utmed Storsjöns NV del direkt S om Bottenbäckviken. Efter ett tag sågs en fin vy över viken. En glänta blottar en liten ö helt nära stranden. Naturligtvis måste kameran fram för att dokumentera denna fina plats. Den fina utsikten beror av att en slutningsmyr mynnar i sjön och dess glesa beskogning. På kartan har denna myr som så många andra inget namn.

**TANKEN FÖDS:** man kanske ska komma åter och se hur myren och även utsikten ändras



Brudsporre. 20 juli.

under året. Vid denna tidpunkt 12:e maj var allt just befriat från snötäcket och växtligheten var bara i startgroparna.

**NÄSTA BESÖK** den 25:e juni hade växtligheten börjat spira. Myren var nu mer grön än brungrå, det luktade myr när man klafsade fram. Lövträden hade fått utslagna blad. Flera kärlväxer ses, några blommor eller i tidig blomning som svarthö *Bartsia alpina*, rödblåra *Silene dioica*, humleblomster *Geum rivale*, blodrot *Potentilla erecta* m.m., även halvgräs som gräsull *Eriophorum latifolium* och snip *Trichophorum alpinum* som vittnar om att myren inte är av det fattiga slaget

Nu ser man redan på håll att allt nu är grönt och halvgräsen blommor, nästan hela myren är fylld med blommande gräsull. Nu har myren sin topp vad gäller växtligheten. ►

Vaniljdoftade fjällskära. 31 juli.



Vitmosselav. 9 september.

Macaonfjäril. 31 juli.



Glansvide. 20 juli.

► Flera starrarter den lilla kalkkrävande hårstarrret *Carex capillaris* m.fl., orkidéer som ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata*, korallrot *Corallorhiza trifida* och framför allt brudsporre *Gymnadenia conopseas* ses på många ställen på myren.

Lika så flera videarter där glansvide, med sina vackert glänsande blad pryder myren. Denna art behåller även en del blad kvar under vintern och kan även under denna årstid observeras. Till och med höras då de döda bladen rasslar i intervinden!. Den kräver kalkhaltig mark vilket ytterligare bekräftar att vi befinner oss på en rikare myr.

En myckenhet av fjällskära ses blomma, då den står i sitt fulla flor relativt sent på säsongen med blommor som luktar tungt av vanilj.

**NU SES ÄVEN** en del insektslarver som denna makaonfjärilslav *Papilio machaon* som lever på flockblomstriga växter. På myren finns såväl strätta *Angelica sylvestris* som kärrsilja *Peucedanum palustre* men på bilden verkar den funnit tycke för smalfårken *Equisetum variegatum*. Ytterligare en av de kalkkrävande arterna som myren hyser. Nu är även myren full med

blommande och fruktsatta starrväxter som grå- *Carex canescens*, nål-, *C. dioica*, stylt- *C. nigra* subsp. *juncella*, slid- *C. vaginata* och knaggelstarr *C. flava* för att nämna några av de mest framträdande arterna.

**DET FÖR ÅRET** sista besöket blir den 15:e september. Då är vegetationsperioden nästan till ända efter ca 4,5 månader. Myren har nu i stort samma utseende som i början av året det är bara lite gräsull som ännu håller stånd. Vitmossbladen *Icmadophila ericetorum* har nu sin bästa tid under året.

Myren har som så många myrar inget namn. Kanske man ska föreslå gräsullsmyn och skicka till Lantmäteriet? Om man nu accepterar namnförslag från allmänheten.

Det finns ingen tillgänglig statistik på antal myrar i riket men den sammanlagda arealen är ca 60 000 till 90 000 kvadratkilometer så osäkerheten är stor som jämförelse är Västernorrland 21 000 kvadratkilometer. ■

#### LITTERATUR

Nordisk växtgeografi  
Norsk flora

Hugo Sjors  
Reidar Elven m. fl.

## Om myrar...



Sommar. 20 juli.

**MYR** är en våtmark där syretillgången i marken är så låg att döda växter och annat organiskt material inte förmultnar, utan ansamlas och omvandlas till torv. Sådana våtmarker kan uppkomma på olika sätt. I Sverige har merparten av myrarna, särskilt de sluttande, bildats genom att mark försumpats och blivit blöt. Myrar kan också bildas genom igenväxning av grunda sjöar. En tredje variant, primär myrbildning, äger rum vid landhöjningsstränder där blöta marker som stiger upp ur havet direkt övertäcks med torv. Olika delar av en och samma myr kan ha bildats på olika sätt.

I svenskspråkig myrterminologi indelas myrarna i mossar och kärr utifrån sin hydrologi. I finlandssvensk litteratur kan dock dessa termer användas på ett annat sätt eftersom den finländska myrklassificeringen inte utgår från hydrologin, utan från växtsamhällena.

Myrar kan vara öppna, buskklädda, glest eller tätt träd- täckta. I det senaste fallet kan de även benämnas sumpskogar.

I Sverige indelas myrarna först och främst i mossar och kärr enligt kriterier som utvecklades till sin nuvarande form av botanikprofessorn Einar Du Rietz under 1940-talet. Indelningen baseras på myrarnas hydrologi eller vattenförsörjning.

**Mossar** bevattnas enbart av nederbörden (de är ombrotrofa). Det gör att de både är fattiga på mineraler och har dålig förmåga att neutralisera de sura ämnena som finns i torven.

**Kärr** tar även emot vatten från omgivande fastmark (de är minerotrofa). Om kärrets omgivningar är mager kan torvens sura ämnen inte neutraliseras och ett fattigkärr bildas. Om det i stället finns kalk eller andra ba-

siska mineraler i omgivningarna påverkas myren av detta och blir ett rikkärr. Liknande rika förhållanden kan förekomma även på mager mark om myrarna sluttar och markvattnet rör sig och på så sätt blir syrerikare.

Du Rietz myntade termen fastmarksvattengränsen för gränsen mellan mossar och kärr. Han identifierade några exklusiva kärrväxter som inte överskrider denna gräns, främst ängsull, flaskstarr och taggstarr. I delar av Sverige fungerar även myrlilja som en god kärrindikator. I bottenkiktet är uddvitmossa och sotvitmossa exklusiva kärrarter som kan förekomma ända fram till fastmarksvattengränsen.

Ovanstående indelning av myrar i mossar och kärr är förutom i Sverige också väl etablerad i Danmark och Norge och ligger till grund för den klassificering som fastställts av Nordiska ministerrådet.

# Blåhallon

## *Rubus caesius*

**B**låhallon, *Rubus caesius*, på Gotland kallade salmbär, även känt bland annat under namn som psalmbär, åkerhallon och kalvhjortron, är en halvbuske besläktad med björnbär, med blå frukter, bär.

**BESKRIVNING** Busken liknar hallonbusken, men blåhallons taggar är svagare och borstlika. Bladen är trefingrade med mittbladet skaftat på blådagliga grenar. Bären påminner till utseendet om hallon, men är mattblå i färgen med vaxartad yta ser nästan sammetsaktig ut på håll. På varje stam finns bara få bär.

**HABITAT** Lokaler är kulturmark, skogsbyr, stränder, ruderatmark. Blåhallon växer i större delen av Europa och i västra och centrala Asien till västra Kina, och som introducerad i vissa områden av Nordamerika.

I Sverige växer blåhallon vilt, från Skåne till södra Norrland.[4] Den blommar från juni till augusti och bären mognar i augusti. Odlas även då plantor ofta säljs på handelsträdgårdar.

**NUTID** Lokalen vid Hovid på Alnön är känd och med mycket stor utbredning som inte verkar minska i omfång. Där växer den med hallon, *Rubus idaeus*. Hybrider mellan arterna bör uppstå och är inte ovanlig. Hallon har 14 och blåhallon har 28 kromosomer vilket medför att vi får antalet kromosomer för hybriden till 21 (7+14). Ett udda antal vid meios, reduktionsdelning, alltså den typ av celledelning som bildar



*På utbredningskartan finns intressanta relativt nya fynd. I Norrbotten vid Piteå, Karlsborg och Överkalix. Vid de två första kan väl inte barlast uteslutas. Fyndet vid vägen i Kall, Jämtland är också intressant. Hur kom den dit? Blåhallon kan väl köpas på handelsträdgårdar så att det rör sig om odlingsflyktingar kan vara troligt.*

könsceller medför bekymmer så sannolikt uppstår inga bär. Men säker ska man nog inte vara. Återkorsningar i hybridmiljö kan naturligtvis förekomma. Man kan finna hybrider med bär som är små och ser något förtvinade ut. ■

## Från Medelpads flora (2010)

### Artens uppträdande i Medelpad.

Primäruppgifter. Första uppgift från Timrå Vivstavarv 1920-talet (I. Sahlin). Äldsta belägg från Sundsvall Petersvik 1915 (C.A. Nordlander i S).

**Växtmiljö.** Blåhallon är troligen inkommen med barlast och fortfarande kvarväxande i närheten av en kajplats. Arten sågs där expandera in i anslutande granskog.

**Utbredning.** En, möjligen två, nutida lokaler. Sundsvall Petersvik 1915 (C.A. Nordlander i S). Alnö Hovid 1962, 1971 (R. Lidberg), 1986 (HL, RL), 1995 (G. Åslund); Johannesnäs 1979 (O. Åkerström), möjligen avses samma lokal som föregående. Timrå Vivstavarv 1920-talet (I. Sahlin).

### LITTERATUR

Rödblåran 2016-2, sid. 29–31  
Medelpads flora (Lidberg&Lindström 2010)  
Artportalen (uttag aug. 2025)

## Besök på kända lokaler 2025:

**Hovid Alnö.** Området är fortfarande mycket omfångsrikt med både hallon och blåhallon. Där kan man även finna hybriden med hallon. Skiljs bl.a. genom att bladundersidorna är mindre filtartade än för hallon. Bra bild finns i Toomingas och Sandgrens artikel i Rödblåran 2016. (se Lage Sandgrens bild under).

**Petersvik, Skön.** Lokalen är återupptäckt 2025 Gösta Åslund, (pers. medd.). Detta i samband med schaktningsarbeten och framdragande av ny väg mot Kaptensudden vid logistikparken i Petersvik, vilket sannolikt väckt en vilade fröbank. Kan naturligtvis funnits kvar ända sedan 1915 men levtt undanskymt liv och ej blivit upptäckt.

Utbredningskarta från Artportalen augusti 2025.

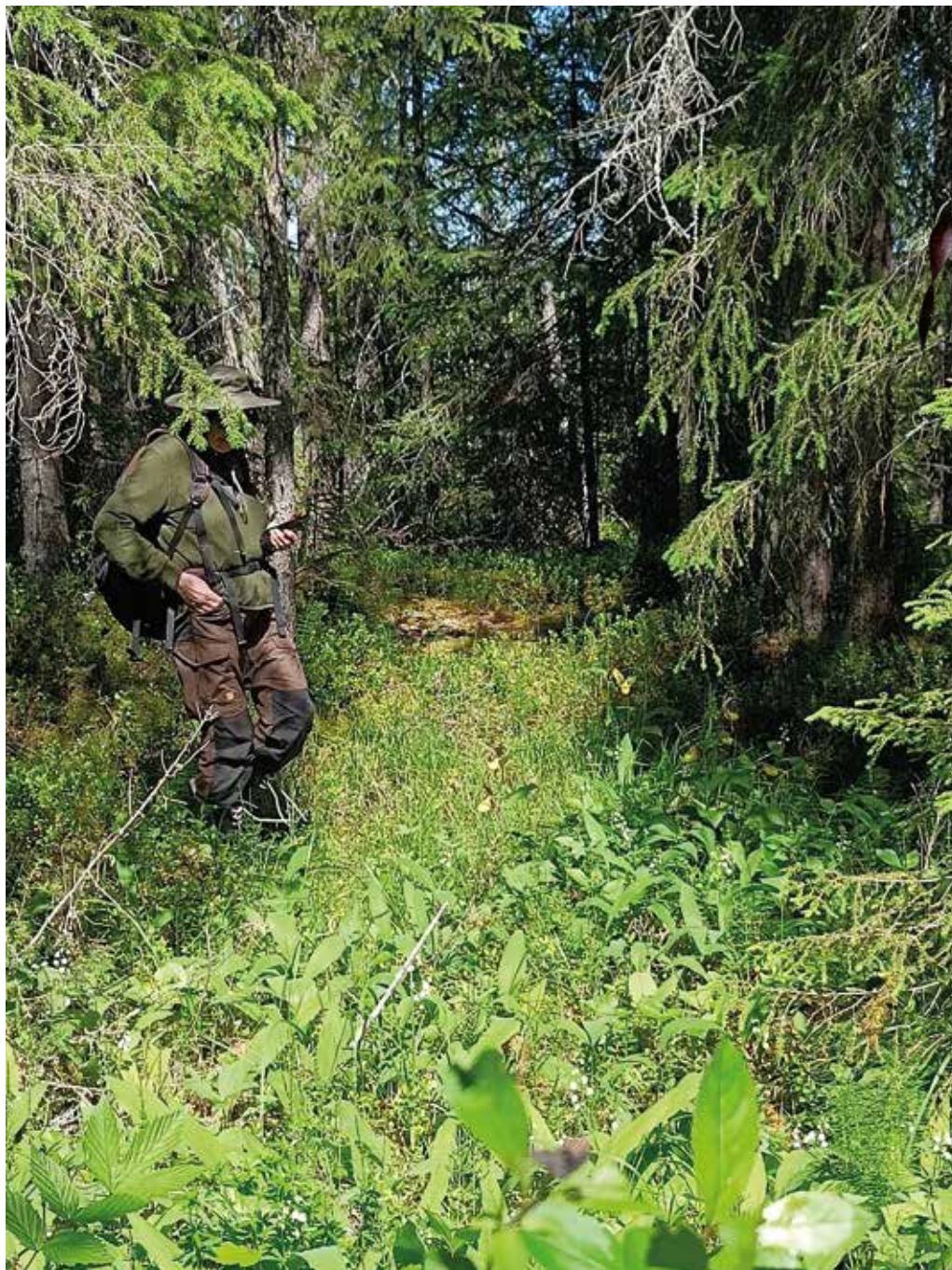


Blåhallonsnår på Hovid, Alnö.



Blåhallon till vänster, hallon till höger och hybriden i mitten.

BILD: LAGE SANDGREN



Ing-Marie Åström noterar en grupp guckuskor som ännu står kvar efter 36 år.



# Flytta guckuskor

– vad händer på 36 år?

**Sensommaren 1989 vid månadsskiftet augusti–september skedde en flytt av ett antal orkidéer på grund av SCA:s etablering av en timmerterminal kopplad till transport via järnväg. Ingreppet i naturen inbegrep en mindre våtmark där det bland annat fanns en fin population av guckusko plus några andra orkidéer.**

AV: ING-MARIE OCH STAFFAN ÅSTRÖM

**N**aturvårdsenheten på Länsstyrelsen i Jämtlands län gav medgivande till flytten. SCA lovade att bekosta flytten av växterna, samtidigt som Anders Nilsson, Västerkälen markägare till SCA-terminalen gav tillstånd till att flytta guckuskorna till en mindre mytmark på dennes ägor. Denna våtmark hade tidigare hyst något bestånd av guckusko. Flytten kunde dra igång den 30 augusti med hjälp av en bandvagn som SCA Krokom ställde till förfogande och sedan forslades fram till väg. Bil med släpvagn transporterade sedan de tämligen gedigna torvorna med guckusko och tvåblad. Fågelvägen innebar flytten ett avstånd på 1200 meter.

Framkomna till skogsbilvägen intill myren som skulle vara plantmottagare, skulle det ta två dagar att bära ut, koordinatsätta och plantera ut 52 guckuskogrupper och 10 plantor av tvåblad. En karta med varje koordinatsatt växtplantering gjordes. De inblandade i flytten var Edvin Olsson, Bengt Pettersson, Åke Jonsson, Sten Olofsson. I Rödblåran nr 2 1989-90 publicerades sedan hela flyttprojektet.

**TANKEN VAR** redan vid flyttplaneringen att planteringen skulle följas upp och 1995 gjorde Bengt Pettersson, Ing-Marie och Staffan Åström en uppföljande inventering av flyttförsöket.

Vi kunde konstatera att av de 52 utplanterade guckuskogrupperna återfanns de efter 6 år på endast 17 platser, varav 8 vara i fint till mycket fint skick och man kunde även se en viss expansion hos några av grupperna. Nämnas kan att denna vår/sommar varit ovanligt kall och flera av guckuskoskotten såg närmast värtidiga ut, varför missar av mindre skott är att anta. Vi lovade i artikeln i Rödblåran nr 1 1996 av återbesöket att återkomma med fler återbesök som möjligen kan leda fram till en slutsats om huruvida räddningsförsök av denna typ möjligen har ett värde.

**DET SKULLE TA** ytterligare 30 år innan Ing-Marie och Staffan gjorde nästa återbesök. Vi kunde direkt se att myren blivit skog- och busktätare än vi mindes från 1995. Men visst hittade vi de 8 grupper av guckusko som varit mycket fina 1995 i samma skick som då. Det var också tydligt att det fanns spår av spridning bland enbuskar, små granar och björkar. Summan av skott var klart över 100 ex.

Om man kan rekommendera denna typ av flytt av guckusko må väl vara osagt, men de plantor som vi såg var väl etablerade och kommer säkert att kunna återses även om 30 år, såvida inte någon får för sig att dika myren. ■



FOTO: KERSTIN STICKLER

*Lars-Olof Larsson och Agneta Toomingas kryper på knä för att räkna nordlåsbräken i Johannesfors.*

*Nedan: Lars-Olof Larsson, Agneta Toomingas, Jonas Lidberg och Kerstin Stickler.*



## Floraväktarutflykt till västra Medelpad

**På initiativ av Lars-Olof Larsson åkte ett gäng floraväktare på en gemensam heldagsutflykt till några floraväktarlokaliter i västra Medelpad under en solig högsommardag i juli 2025.**

TEXT: AGNETA TOOMINGAS

Först styrdes färden mot Högänge naturreservat i Vigge som ligger knappt två mil väster om Matfors. Här räknade vi ca 900 fältgentianor varav ett 40-tal vita och konstaterade att arten nu spritt sig över större delen av reservatet. De tidigare två lokalerna kommer fortsättningsvis slås ihop till en polygon som innefattar hela reservatområdet.

Finnögontröst är en ÅGP-art (Åtgärdsprogram för hotade arter), försvunnen från Högänge sedan många år och trots upprepade försök att restaurera marken så har den inte lyckats återetablerats. Eftersom finnögontrösten är ettårig och inte har någon frövilå så bedömdes att det svårt att få tillbaka den utan att sätta frön.



*Skarptandad daggkåpa, Hermansboda.* FOTO: LARS-OLOF LARSSON



*Nordlåsbräken, Johannesfors.* FOTO: KERSTIN STICKLER



*Finnögontröst, Baggböle.* FOTO: HÅKAN SUNDIN

► En åtgärd för växten gjordes och Annika Carlsson, Länsstyrelsen Västernorrland, hämtade frön hos familjen Glamsjö i Baggböle, Indal 2023. I Högänge rensades samma år förna bort och frön ströddes på bar jord där finnögkontrösten tidigare funnits. Lövkorgar av nät placeras över de fläckar där frön ströts ut. Resultatet blev lyckat med 15 plantor 2024 och 60 plantor i slutet av augusti 2025.

Tyvärr inföll vårt besök för tidigt på säsongen för att kunna identifiera några plantor av finnögkontröst men vi gläds så här i efterhand åt den lyckade sådden.

**ANDRA STOPPET** blev Johannesfors som ligger vid Hälsingegränsen ca 2,5 mil söder om Stöde. Här finns fyra floraväktarlokaliter varav tre för toppläsbräken och en för fältgentiana. På en av toppläsbräkenlokalerna räknades fem plantor samt ett antal månläsbräknar men inga ytterligare fynd av toppläsbräken gjordes. Inte heller fältgentiana återfanns här.

Resan gick vidare 1,5 mil västerut, till Blåstorp där även Maja Lundahl anslöt. På gräsmarkerna runt torpet eftersöktes stor låsbräken

och fältgentiana, men trots att fem personer långsamt strövade genom området under närmare en timmas tid så gjordes inga fynd av någon av arterna.

**DAGENS FINALBESÖK** var en lokal för skarp-tandad daggkåpa (EN) i Hermansboda, 8 km öst om Ånge. Arten är en av länets rariteter, ofta besökt av Alchemilla-intresserade botaniker på genomresa och den är sannolikt endemisk för sträket västra Medelpad, Jämtland och Trondelag i Norge. Denna daggkåpa beskrevs första gången av schweizaren Buser på material samlat i Hermansboda av Erik Collinder 1904 och Hermansboda är artens typlokal. Lokalen är en torr-fuktig lövskogsdunge som tyvärr håller på att växa igen. Förr var området en beteshage för hästar vilket verkar ha varit gynnsamt för arten. I nuläget skulle lokalen behöva rensas från uppväxande sly och höggäret behöver slås årligen för att lokalen återigen ska kunna erbjuda daggkåporna en gynnsam livsmiljö. Floraväktarna har inlett en dialog med Länsstyrelsen Västernorrland för att försöka hitta räddande åtgärder för arten. ■



### KURS FÖR FLORAVÄKTARE VÅREN 2026

**Nu behöver vi bli fler floraväktare som under trivsamma former gör en insats för hotade växter i Medelpad och Ångermanland.**

**FLORAVÄKTERIET I VÄSTERNORRLAND** planerar att hålla en introduktionskurs som passar både nybörjare och redan aktiva floraväktare. Kursen kommer att bestå tre inneträffar på plats i Sundsvall, en i februari, en i mars och en i april, samt därefter ett antal gemensamma utflykter till olika floraväktarlokaliter i området.

Håll utkik efter mer detaljerad information på MBF:s hemsida samt på Facebooksidan.

Vet du redan nu att du är intresserad att vara med så kontakta floraväktarsamordnare Agneta Toomingas: a.toomingas@hotmail.com, 070-2007375

*Välkommen!*

*Utsikt åt sydost från Kalkberget vid Flåsjön. I sluttningen nedanför finns en rik ängsgranskog med bland annat trolldruva, Actaea spicata, vispstarr Carex digitata och ögonpyrola Moneses uniflora.*

## Växtatlasinventering i gränstrakterna av Jämtland och Ångermanland

TEXT OCH FOTO: LARS FRÖBERG

## BAKGRUND OCH SYFTE

Svenska Botaniska Föreningen startade 2007 ett projekt att producera en aktuell atlas över de vilda kärlväxterna i Sverige (En svensk kärlväxtatlas). En del av arbetet inom projektet går ut på att inventera områden där det saknas eller är brist på uppgifter.

Tidigare har inventeringar genomförda 2021 och 2022 i Jämtland, samt 2023 och 2024 i Ångermanland publicerats (Fröberg 2022, 2023, 2024), och nu presenteras en fortsättning med inventeringar från i år genomförda både i Jämtland och Ångermanland. Visserligen utkom en modern flora över Ångermanland för cirka 40 år sedan (Mascher 1990), ett viktigt bidrag till kunskapen om Ångermanlands växter, så man kan tycka att landskapet redan är väldokumenterat. Emellertid så saknade den floran uppgifter om vanliga och halvvanliga arter. Dessutom hade Mascher socknar som inventeringsenheter, och eftersom socknarna i Ångermanland i vissa fall kan täcka flera milrutor (= de inventeringsenheter som vi använder), så blev det även geografiska luckor vid Maschers inventering. Även i Jämtland har det kommit ut en landskapsflora (Lange 1938), men inte heller den är heltäckande och uppgifterna är för gamla för att räknas som moderna inom växtatlasprojektet.

Årets läger hade Strömsund som bas och genomfördes i mitten av juli. Vi var 5 personer som i 5 dagar inventerade i två grupper i rutor om 5 x 5 km. Vi har milrutor enligt Rikets nät som bas för projektet, och valde en av de fyra 5 x 5 km-rutorna inom varje milruta för inventeringen.

Endast rutor där milrutan hade färre än 100 arter rapporterade i Artportalen inventerades. På kvällarna gick vi igenom fynd av arter som behövde kollas och ett urval av dessa pressades. Under lägret blev 10 rutor gjorda



*Stor låsbräken Botrychium virginianum i ängsgranskog väster om Havsån.*

och uppgifterna är inlagda i Artportalen av respektive grupp. Totalt har vi, tillsammans med alla tidigare inventeringar i Jämtland och Ångermanland, inventerat 94 rutor under de senaste fem åren.

## BESKRIVNING AV INTRESSANTA BIOTOPER MED EXEMPEL PÅ ARTER

Området hyser många spännande och artrika miljöer. De inventerade lokalerna varierar från artfattiga och sura till artrika och basiska. Intressanta biotoper är till exempel ängsgranskogar i kuperad skogsterräng som framförallt är representerade i rutorna i Jämtland. Här växer

bland annat arter som skogsrör *Calamagrostis chalybaea*, tibast *Daphne mezereum*, hässlebrodd *Milium effusum* och ormbär *Paris quadrifolia*. I slutningskärr, med öppna ytor med dyjord, finns till exempel vitstarr *Carex livida*, dyttåg *Juncus stygius* och vitag *Rhynchospora alba*. Vissa vägrenar är artrika med arter som ängsklocka *Campanula patula*, rosettjungfrulin *Polygala amarella*, ängsgentiana *Gentianella amarella* och brunklöver *Trifolium spicaceum*, de två senare i massförekomst vid Trångåsen i Ströms socken.

## INTRESSANTA FYND

*Botrychium virginianum* stor låsbräken Jämtland, Alanäs s:n, 900 m S om Petrustorpet (RN 14994-71056) ängsblandskogsluttning, 13 juli Lars Fröberg & Anders Erixon. – Stor låsbräken är sårbar. Arten är sällsynt i Jämtland, men har flera äldre lokaler i Alanäs socken; den är tidigare senast sedd 2011 vid Siljäsberget, 2,5 mil NNV om vår lokal (Artportalen, Lange 1938).

*Cypripedium calceolus* guckusko. Jämtland, Ström s:n, cirka 1,5 mil SO om Strömsund, sumpskog, cirka 15 ex på 3 lokaler, 15 juli Anders Erixon & Ola Löfgren. – Guckusko är fridlyst i Sverige. Arten är regionalt spridd med många lokaler i kalkområden i centrala och sydöstra Jämtland, västligaste Ångermanland och västra Medelpad (Artfakta).

*Erythranthe guttata* gyckelblomma. Jämtland, Alanäs s:n, NV om Holmbodarna (RN 14966-71065) förvildad i vägdike, 13 juli, Lennart Persson, Lovisa Thilén & Ola Löfgren. – Nordlig utpost i inlandet, närmast funnen vid Åre 1996 (Artportalen).

*Luzula luzuloides* vitfryle. Ångermanland, Bodum s:n, vid gamla stationen (RN 15267-

70908) bryn vid banvall, 11 juli, Lars Fröberg & Anders Erixon. – I Norrlands inland främst funnen längs med järnvägslinjer, som Inlandsbanan (Artportalen).

*Poa remota* storgröe. Jämtland, Alanäs s:n, Kvarnån (RN 14995-71093) bäckkant, 2 ex, 13 juli Lennart Persson, Lovisa Thilén & Ola Löfgren. – Storgröe är nära hotad. Arten är spridd i södra och mellersta Jämtland, samt längs Ådalen i Ångermanland, men sällsynt norr därom (Artportalen, Lange 1938, Mascher 1990).

*Rhynchospora fusca* brunag. Ångermanland, Fjällsjö s:n, Österåsen, Rudsjömyran (RN 15072-70798) slutningskärr, 15 juli, Lars Fröberg, Lennart Persson & Lovisa Thilén. – Brunag är nära hotad. Fyndet är en nordlig utpost för arten i inlandet (Artportalen).

## PLANERAD INVENTERING 2026

Nästa år planerar vi ett inventeringsläger i östra Ångermanland i mitten av juli med Örnsköldsvik som bas. Vi kommer att inventera rutor innanför kusten, där det finns lite data. Se Svenska Botaniska Föreningens hemsida (svenskbotanik.se/vaxtatlas) för mer information.

Svenska Västgeografiska Sällskapet tackas för ekonomiskt bidrag till lägret. ■

## LITTERATUR

- Fröberg, L. 2022. Inventering av kärlväxter i västra Jämtland inom Atlasprojektet. Rödbläran 34: 12–13.  
Fröberg, L. 2023. Inventering av kärlväxter i centrala Ångermanland inom Atlasprojektet. Rödbläran 35: 36–38.  
Fröberg, L. 2024. Fortsatt inventering av kärlväxter i Ångermanland inom Växtatlasprojektet. Rödbläran 36: 23–25.  
Lange, T. 1938. Jämtlands kärlväxtflora. Acta Botanica Fennica 21.  
Mascher, J. 1990. Ångermanlands flora. SBT-redaktionen, Lund.

# Redovisning av Floraväkteri 2025

**Område:** Jämtlands län

**Datum:** 2025-11-08

**Ansvariga:** Lars-Åke Bäckström,  
Staffan Åström

**D**enna sammanställning inkluderar rapporter från floraväktare, från Länsstyrelsens ÅGP-verksamhet samt några uppgifter som spontant har rapporterats till Artportalen av föreningens medlemmar samt av andra privatpersoner efter besök på floraväktarlokalerna.

Sammanställningen omfattar uppgifter från 316 besökta lokaler. Dessa har rapporterats till Artportalen med ett ExternID som är kopplat till Projekt Floraväkteri Sverige. 61 av besöken gav inget återfynd, motsvarande 19 % av antalet besökta lokaler.

Under året har 5 lokaler nyregistrerats som floraväktarlokal och försetts med ID-nummer.

Förutom årets floraväkteri har även 6 historiska uppgifter rapporterats under året.

## BIOGEOGRAFISK

### UPPFÖLJNING AV EU-ARTER

I bilagan till EU:s Art- och habitatdirektiv finns en lista över arter av bl.a. kärlväxter. Medlemsländerna ska rapportera status och trender för dessa vart 6:e år till EU. Artdatabanken har pekat ut specifika lokaler för några av dessa som ska räknas inom floraväkteriet – varje år, vart annat ►



*Myrbräcka, Saxifraga hirculus,*  
*Storsundet Laxviken. 1 aug 2025.*

FOTO: LARS-ÅKE BÄCKSTRÖM

## Resultat per art, grupperade per rödlistekategori

### STARKT HOTAD (EN)

**Brokstarr:** 2 lokaler, varav en utan återfynd och en med 425 plantor.

**Brunkulla:** 66 lokaler, varav 22 utan återfynd, med totalt 2471 blommande plantor.

**Fältgentianor:** 108 lokaler, varav 23 utan återfynd, med totalt 10 046 plantor.

**Mosippa:** 16 lokaler, varav 1 utan återfynd, med totalt 1976 rosetter.

**Pysslingläsbräken:** 1 lokal, med 3 plantor.

**Vityxne:** 5 lokaler, varav 0 utan återfynd, med totalt 146 plantor.

### SÅRBAR (VU)

**Fjällviva:** 1 lokal med 215 plantor.

**Frösöstarr:** 3 lokaler med utbredning som täcker cirka 2500 m<sup>2</sup>).

**Knärot:** 1 lokal med 692 skott.

**Myrstarr:** 1 lokal med 18 skott.

**Norna:** 5 lokaler, varav 1 utan återfynd, med totalt 66 plantor.

**Ryssbräken:** 1 lokal med ca 37200 bladskivor. (den nya lokalen vid Stavsälbacken)

**Sanddraba:** 1 lokal med cirka 17 plantor.

**Smällvedel:** 18 lokaler, varav 2 utan återfynd, med totalt 2837 plantor.

**Stor låsbräken:** 9 lokaler, varav 3 utan återfynd, med totalt 57 plantor.

**Stortimjan:** 3 lokaler med ca 89 m<sup>2</sup> utbredning.

**Topplåsbräken:** 7 lokaler, varav 4 utan återfynd, med totalt 40 plantor.

**Åsstarr:** 1 lokal med 49 plantor.

### NÄRA HOTAD (NT)

**Fjällbrud:** 4 lokaler med totalt 109 rosetter.

**Höstlåsbräken:** 1 lokal med 1 planta.

**Jämtlandsmaskros:** 8 lokaler med totalt 175 plantor.

**Klådris:** 4 lokaler med totalt 96 buskar.

**Myrbräcka:** 11 lokaler med totalt 17 238 skott.

**Nordlåsbräken:** 6 lokaler, varav 1 utan återfynd, med totalt 108 plantor.

**Paddfot:** 1 lokal med cirka 20 plantor (ogynnsam tidpunkt).

### LIVSKRAFTIG (LC)

**Guckusko:** 32 lokaler, varav 3 utan återfynd, med totalt 15 708 skott.

► år eller en gång under sex år. För Jämtlands län ingår 82 lokaler i urvalet. Pysslingläsbräken räknas helst varje år. Utvalda lokaler för norna, guckusko, ryssbräken, strandlummer, fjällviva och myrbräcka räknas vart annat eller vart sjätte år. Lappranunkel och skogsrör är inte obligatoriska för floraväktarna. I år har vi besökt och räknat 19 av lokalerna i Jämtlands län. Resultatet ingår i sammanställningen ovan. Bland annat besöktes länets enda rapporterade lokal för fjällviva.

### NÅGRA KOMMENTARER

**Brunkulla** En betydande del av årets floraväktari ägnades som vanligt åt brunkulla. 68 brunkullalokaler har besökts av oss eller av Länsstyrelsen. Vi har besökt nästan alla lokaler som vi betraktar som aktiva eller som är misstänkt utgångna. Antal blommande varierar kraftigt mellan år.

**Fältgentiana** Vi besökte 93 lokaler för fältgentiana under året, varav 68 med ospecificerad variant, 3 med tidig fältgentiana, 20 med sen fältgentiana och 2 med sätergentiana. På 27 lokaler gjordes inget återfynd. Vi saknar egen floraväktare i västra Härjedalen.

**Övrigt** Vi har även räknat in spontana uppgifter som har rapporterats på Artportalen under året. För dessa har en kopia av befintlig fynduppgift

eller en summa av flera befintliga fynduppgifter lagts in på lokal med ID-nummer för floraväktari.

Vi har ännu inte skapat floraväktarlokalerna för alla kända förekomster av hotade arter inom länet.

### PROBLEM – ÅTGÄRDER

Direkt handgripliga åtgärder har vi som förening inte möjlighet att utföra, dock deltar flera av våra medlemmar vid skötsel av gräsmarkslokaler med floraväktararter och annat värdefullt. Floraväktare ger när tillfälle bjuds information och uppmuntran till de markägare och brukare vi träffar på.

### ANTAL FLORAVÄKTARE I OMRÅDET

Under 2025 har 24 personer utfört floraväktari i varierande omfattning. Dessutom har spontana fynduppgifter från privata observatörer använts i floraväktariet.

### EKONOMI

Föreningen tar del av överskottet från det stöd som Svenska Botaniska Föreningen lyckas få beviljad för floraväktarverksamhet. Dessa medel har använts till ersättning för floraväktarnas utlägg för resor och logi, till porto och förbrukningsmateriel vid planläggning och utskick av uppdrag. Outnyttjade medel kommer att föras över till nästa års floraväktarverksamhet. ■

### SAMMANFATTANDE TABELL ÖVER RESULTAT

| Rödlistekategori 2020 | Antal besökta lokaler | Varav utan återfynd | Antal plantor/skott |
|-----------------------|-----------------------|---------------------|---------------------|
| Starkt hotad (EN)     | 198                   | 47                  | 1 5067              |
| Sårbar (VU)           | 51                    | 10                  | 43 708              |
| Nära hotad (NT)       | 35                    | 1                   | 17 747              |
| Livskraftig (LC)      | 32                    | 3                   | 15 708              |
| <b>Totalt</b>         | <b>316</b>            | <b>61</b>           | <b>92 230</b>       |

Skärvinda. Stugun, mellan Indalsälven och väg 87. 18 juli 2025.

# Skärvinda

## funnen öster om Stugun

TEXT OCH BILD: LARS-ÅKE BÄCKSTRÖM

När jag den 18 juli 2025 åkte till Stugun i Jämtland för att räkna smällvedel som floraväktari hittade jag även en annan för mig okänd växt med trattformiga ljusrosa blommor som klättrade upp i träd och buskar i ett igenväxande tidigare grustag. Träd och buskar med luckor på ett grusigt underlag samt en mindre grusväg som har förbindelse med väg 87. Träden har nått cirka 10 m höjd. Slingerväxten står på grusig mark och på en liten hög sand och grus och har slingrat sig längs marken och upp i närstående björkar och granar.

Platsen ligger på den norra sidan av Indalsälven mellan älven och väg 87, cirka 1,6 km öster om kyrkan i Stugun, mitt för gårdarna Änge och Backen.

Med foton i mobilen och teckningar av Bo Mossberg i Nordens Flora till hjälp kom jag fram till att det kunde vara skärvinda. Staffan Åström håller med och även Torbjörn Tyler som Staffan skickade min bild vidare till.

### SKÄRVINDA, *Convolvulus dahuricus*

Skärvinda tillhör familjen vindeväxter och är släkt med bl.a. snärvinda, åkervinda och rosenvinda. Skärvindan är en flerårig ört med vek slingrande stjälk, den har utdraget trekantiga blad med en rundat v-lik inskärning mot bladskafet. Trumpetlika, femtaliga blommor i vit-rosa färg kommer på skaft från bladvecken. Stjälk och bladskafet är glest finhåriga. Inte helt

lätt att skilja från snärvinda.

Skärvinda odlas även som prydnadsväxt.

I Nordens Flora har skärvinda det vetenskapliga namnet *Calystegia sepium ssp. spectabilis*. Enligt Artfakta hos Artdatabanken är det rekommenderade vetenskapliga namnet nu *Convolvulus dahuricus*. Skär snärvinda och trädgårdsvinda anges som synonymer till det svenska namnet skärvinda. ■

### Tidigare rapporter på Artportalen från Rödblärans landskap

**Jämtland.** 4 rapporter. Aspnäsgatan på Frösön 2025, Brittsbo i Ås 2015 och 2018 samt Gräfsåsens avfallsanläggning 2017.

**Härjedalen.** Ännu inte rapporterad.

**Ångermanland.** 9 rapporter. Nordmaling 2025, Örnsköldsvik: Gimåt 2014 och 2024 Högländssjön 2018 Högländ 2022, Kramfors 2024, Ålandsbro 2004, Härnösand 2014.

**Medelpad.** 21 rapporter. Indal 2022, Bergeforsen 2016, Timrå Näsberget 2014, Granlo 2000 2006, Norra Stadsberget 2024, Hov Selånger 1999, Sundsvall Petersvik 1993, Sundsvall järnvägen 1993 1997 2001 2002, Sundsvall Björneborgsgatan 1997, Blåberget avfallanläggning 2003, Nedansjö 2020, Stenvik Alnö 1979, Hemmanet/Kvissleby 2006, Dövikssjön NV 1984.



Smällvedel i blom Stugun O kyrkan. 12 juli 2025.



Till vänster: Smällvedel efter grävning väg 87 Torvall, 11 juli 2025. Till höger: Smällvedel i frukt väg 87 Eriksberg. 17 juli 2023



# Smällvedel i Jämtland 2025

**Smällvedel, *Astragalus penduliflorus*, är en flerårig, 20–40 cm hög ört med buskigt växtsätt. Blommorna är gula och sitter i skaftade, nästan huvudlika klasar. Baljorna är starkt uppblåsta vid mognaden. Växten sprids huvudsakligen genom frön. En viss vegetativ spridning genom den förgrenade jordstammen förekommer. Blomningen sker under juli.**

TEXT OCH BILD: LARS-ÅKE BÄCKSTRÖM

**S**mällvedel är idag känd från ett 20-tal lokaler i Jämtland, Dalarna och Medelpad. Den har försvunnit från några platser medan den nyupptäckts på andra, främst kring Stugun. På den klassiska lokalen i Medelpad, där växten upptäcktes 1879, har beståndet hållit sig förhållandevis konstant genom åren. De svenska förekomsterna är mycket isolerade; närmast förekommer arten i Alperna och Karpaterna. Dess totalutbredning är eurasiatisk men starkt splittrad.

## ÅTGÄRDSPROGRAM

Ett åtgärdsprogram för smällvedel 2009-2012 har publicerats. Det har förlängts i några omgångar. Länsstyrelsen i Västernorrlands län ansvarar för den nationella koordineringen av åtgärdsprogrammet.

## STUGUN OCH SMÄLLVEDEL HISTORISKT

Att smällvedel har funnits tidigt kring Stugun finns det uppgifter om i Langes flora 1937, där den nämns från Segnåset, Hålltolln, Stuguberget, Stuguforsens södra sida och vid norra stranden av Indalsälven i Fredrikslund.

Bygget av kraftverket i Stugun, som togs i drift 1956, har nog bidragit till spridning av smällvedel.

Det är sannolikt att grustäkterna på norra sidan älven har skapat nya lokaler att kolonisera.

På flygbild från 1963, som finns att välja som bakgrund på den publika delen av Lantmäteriets kartor, syns det att stora områden norr om älven är öppna, troligen aktiva, täkter.

Söder om älven ser man att hela Sommarstadholmen då används för upplägg av timmer inför flottning. Flottningen är redan igång på

älven. Även ett område söder om kraftverket är skogsfritt, troligen efter bygge av kraftverksdamm.

## VÄGKANTSLOKALER

Väggkantslokaler förekommer här och var längs väg 87 från Nästsjöflon Brana i väster till Stadsbergstunneln i öster. En lokal finns i väggkant nära kraftverket i Midskog och en lokal längs väg 727 nära bro över Sättsjön söder om Bomsund.

En tänkbar spridningskälla till väggkanter längs väg 87 kan vara med sand och grus vid anläggning och underhåll av vägen. Kanske med material från täkter nära Stugun.

## FLORAVÄKTERI

Uppgifter i floraväkteriet finns registrerade på Artportalen. Försiktig start 1995 med två räknade lokaler, därefter har få, några eller de flesta lokaler fått besök av floraväktare med oregelbundna intervall. Flest lokaler har räknats 2007: 21 lokaler summa 2371 tuvor, 2013: 20 lokaler summa 1647 tuvor, 2016: 20 lokaler summa 1234 tuvor, 2019: 21 lokaler summa 1028 tuvor och 2025: 18 lokaler summa 2837 tuvor.

Skilnader kan bero på om den stora lokalen 150–1400 m öster om kyrkan har räknats. Fram till år 2000 har den bara rapporterats som ”hundratals”. Den lokalen har också utökats i

takt med att nya fynd har tillkommit nedströms från 2007 och senare.

## RESULTAT AV 2025 ÅRS FLORAVÄKTERI

2025 har jag besökt och räknat alla aktiva lokaler, 18 stycken. På två av dem kunde ingen smällvedel hittas, smällvedel kan där ha gått ut eller vara på väg att gå ut. Summa tuvor av smällvedel på alla lokaler blev 2837, varav hela 2230 finns på den stora lokalen 150–1400 m öster om kyrkan i Stugun. På de övriga mellan 1 och 108 tuvor per lokal.

Förekomster längs väg 87 har minskat i både antal och utbredning de senaste besöken. Flera av de tidigare rapporterade väggkantsförekomsterna verkar ha gått ut. Ny störning genom grävning för kabel från Stugun och västerut längs vägens norra sida har i alla fall tillfälligt utplånat tidigare förekomster av smällvedel. När jag räknade hade de hunnit förbi lokalerna i Torvall och Erik-Danielstorpet. Det finns kanske frön kvar som kan lockas att gro i den nakna jorden efter störning. Hoppas vi.

Alla resultat har rapporterats till Artportalen. ■

## KÄLLOR

SLU Artdatabanken, Artfakta Smällvedel. Åtgärdsprogram för Smällvedel 2009 - 2012. Artportalen: <https://artportalen.se/>



Runt torpet på Björkön får gräsmattan blomma.

# Låt gräsmattan blomma!

En kvadratmeter ängsmark kan hysa ända upp till 55 kärlväxter och tusentals andra arter livnär sig i sin tur av ängens blommor, träd och buskar.

Idag består Svenska trädgårdar till stor del av kortklippta gräsmattor. Prydligt, men är nästan helt utan liv. Forskare kallar dem för "gröna öknar". Genom att låta gräsmattan blomma kan vi bidra till biologisk mångfald och vända den negativa trenden för pollinatörer och hotade arter.

TEXT OCH FOTO: KERSTIN STICKLER

**D**e senaste 200 åren har det svenska landskapet förändrats. Förr var ängs- och betesmarker vanliga och myllrade av blommor, fjärilar och bin. Idag är mer än 90 procent av dessa marker borta, antingen igenväxta eller uppodlade.

Biologisk mångfald handlar inte bara om att bevara blommande landskap – det är en förutsättning för vår överlevnad. Pollinatörer som bin och fjärilar är avgörande för att frukt, bär och många grödor ska kunna växa. Enligt FN är mer än 75 procent av världens grödor helt eller delvis beroende av pollinering. När antalet insekter minskar hotas också vår matproduktion.

Här kan vi alla vara med och hjälpa till. Att förvandla delar av din gräsmatta till äng eller göra ett matstopp för insekter på din balkong är ett enkelt sätt att bidra till mångfald.

## SÅ GJORDE VI

2019 köpte jag (textförfattaren) och min dåvarande sambo ett torp med nästan 6000 kvadrat tomt söder om Sundsvall. Runt huset växte skog med stora granar och sly. Vi såg att här fanns potential för ängsmark så vi började röja. Vi sågade ned stora träd, drog undan ris, eldade och knackade bort stubbar och stenbumlingar för att lättare kunna hävda marken.

Det var mycket slit men vi höll fast vid visionen och nu efter sex års arbete har det hänt saker. Ytorna är öppna för ljusinsläpp, ►

**Visste du att...  
... i dag består enbart åtta procent av Sveriges yta av åker, betes- och ängsmarker, vilket motsvarar ungefär tre miljoner hektar? Det finns bara ca 7 000 hektar ängar kvar idag. Vid 1800-talets slut var det cirka en miljon.**





Resultat av ängsfröblandningen Norrland.



Teveronika.

- marken har magrats ur och varje år noteras nya arter av kärlväxter. Just i år har mängder av olika ängssvampar poppat upp som en belöning, något som gör det roligt att fortsätta arbetet.

I sommar har området fått kommunalt avlopp vilket har inneburit en del grävarbeten på gården. Vanligtvis återställer grävföretaget marken med att lägga på matjord och så gräsfrö. Här såg jag min chans till ny yta för ängsmark och bad dem göra – ingenting.

Att köpa frön kan vara vanskligt då påsarna kan innehålla frön som sprider invasiva arter, därför har jag under sommar samlat in frön lokalt från blommor som redan är anpassade till insekter och fåglar i området. Dessa frön tillsammans med en påse ängsfröblandning från en lokal leverantör är nu strödda över den nakna jorden. Så och nu är det bara att vänta... ■



Stor blåkllocka.

## Så får du gräsmattan att blomma

### 1 Slå och räfsa

Slå gräset en gång om året, gärna sensommar, räfsa bort. Räfsa senare även bort fallna löv, det gör jorden mager vilket gynnar ängsblommor.

### 2 Samla frön

Märk ut platser där du vill samla frön medan blomman blommar. Vänta med att plocka tills frökapslarna torkat. Samla sparsamt, aldrig mer än 20 procent av beståndet.

### 3 Torka och förvara

Torka fröerna på bricka, förvara dem sedan svalt och mörkt i märkta i papperspåsar.

### 4 Så ut fröerna

Sprid dem på mager mark. Bäst är höst eller vår. Ha tålamod – det kan ta flera år innan en äng blommar på riktigt.



# Blomsterfjället Ansätten har firat 40-årsjubileum

TEXT: JANA NOVAK & RUT MAGNUSSON

FOTO: CHRISTER PÅLSSON

Äntligen uppe på kalfjället och välbehövlig pausvila.

Det var för 40 år sedan, år 1985 som naturskribenten och folkskoleläraren Curt Lofterud besökte Ansätten och hänfördes av blomsterprakten på fjället. Efter det besöket började han jobba på att dokumentera fjällets flora och berätta för allmänheten Ansättens blomsterprakt. Och hans ansträngningar gav resultat. Idag finns 427 arter på inventeringslistan och fjället besöktes av 60 000 besökare. Under alla dessa år har det anordnats 276 blomstervandringar med 4 762 deltagare.

### EN BEDRIFT VÄRT ATT FIRAS!

Det bestämdes att blomsterfjället skulle firas genom att den 12 juli ordna blomstervandringar med olika guider, olika teman och med en ny sträckning.

I slutet på juni samlades guiderna för en ►



Klippveronika.

## BLOMSTERFJÄLLET ANSÄTTEN

- rekognoseringstur. Målet var Nörderst Nöderstklumpen, 5 km i obanad terräng, tyvärr i ihållande regn. Trots det fylldes listan med blomsterobservationer snabbt och man blev säker på att den nya sträckningen kommer ge besökarna lika bra upplevelse som den gamla blomsterleden.

### FIRANDET

Då var det dags. Lördagen den 12 juli samlades 85 förväntansfulla personer i strålande sol hos Fjällbjörken design i Björnrån. Dagen började med kaffe, samling och information om dagens program. Guiderna och deras tema presenterades. Anneli Åman ledde en allmän blomstervandring, Jana Novaks tema var örter för mat, medicin och magi, Gunnar Kvarnlöf titlade främst på orkidéer, Christer Pålsson ledde gruppen för mer botaniskt intresserade. Runt gården nere på Björnrån guidade Gerd Pedersén en örtavandring och Rut Magnusson guidade barnfamiljer.

Trots den gassande solen var det många som gick ända upp på toppen. Väl där njöt vi förutom blomsterpraktiken även av en stor mängd makaon-fjärilar.

Christer Pålsson sammanställde en gedigen lista över växter vi har sett under dagen.

Dagen avslutades med en gemensam middag hos Ansättens Mat & Logi i Bakvattnet och musikunderhållning av Kjell-Erik Jonasson.

En mycket lyckad dag och ett värdigt firande av 40-åringen. ■



*Fjällsippa.*

### Ett urval av arterna

|                  |                  |
|------------------|------------------|
| Axfryle          | Fjällbräcka      |
| Fjällnörel       | Groddsvingel     |
| Kattfot          | Lappsyra         |
| Slätterblomma    | Ullvide          |
| Bergdraba        | Fjällbräken      |
| Fjällsippa       | Gräsull          |
| Klippbräcka      | Liljekonvalj     |
| Svartfryle       | Värfingerört     |
| Björnbrödd       | Fjällförgätmigej |
| Fjällviol        | Grönbräken       |
| Klippstarr       | Mjöldunört       |
| Svarthö          | Ängsnycklar      |
| Brudsporre       | Fjällgröna       |
| Fjälllyxne       | Grönkulla        |
| Klippveronika    | Mossjung         |
| Svartstarr       | Ögonpyrola       |
| Dvärgfingerört   | Fjällhavre       |
| Fjällögontröst   | Gullbräcka       |
| Kransrams        | Nätvide          |
| Tibast           | Fjällkäpa        |
| Finbräken        | Gullspira        |
| Getväppling      | Ormbär           |
| Kung Karls spira | Fjällnejlika     |
| Tuvbräcka        | Hårstarr         |
| Fjällarv         | Purpurbräcka     |
| Glansvide        | Fjällnoppa       |
| Lappljung        | Hässlebrodd      |
| Tvåblad          | Rockentrav       |

## PÅ GÅNG... I MEDELPADS BOTANISKA FÖRENING:

**Vinterns föredrag håller på att planeras. Exakta tider meddelas senare.**

- Under januari månad kommer Tomas Rydkvist att hålla föredrag om naturvårdsbränningar.
  - Någon gång i februari talar Stefan Grundström om Islands flora.
- Vi planerar att som vanligt hålla till i Kyrkans Hus på Floragatan i Sundsvall.

## Jämtlands Botaniska Sällskap

### STYRELSE:

**Staffan Åström**, ordförande  
carex47@gmail.com  
070-68 68 274

**Göran Dahl**, sekreterare  
dahl.goran@telia.com

**Lars-Åke Bäckström**, kassör  
lars-ake.backstrom@live.se

**Jana Novak**, ledamot  
novakjana69@gmail.com

**Henrik Zetterström**, ledamot  
heze@telia.com

**Fredrik Jonsson**, suppleant  
fredrik.jonsson.ede@gmail.com  
**www.jamtflora.se**

### Medlemsavgift:

100 kr/år inkl. Rödblärån.  
20 kr/år exkl. Rödblärån.  
20 kr för Familjemedlem.

**Plusgiro:** 198 45 37-9

**Bankgiro:** 5837-2038

**Rödblärån**

### REDAKTION:

**Staffan Åström**, Aspås, carex47@gmail.com

**Stefan Grundström**, Älgsjö, stefan.grundstrom@hotmail.com

**Eva Sundin**, Söråker, e.sundin@telia.com

**Utgiven i samarbete mellan Jämtlands Botaniska Sällskap och Medelpads Botaniska Förening.**

**Utkommer med 2 nummer per år.** Manusstopp nr 1: 15 april och nr 2: 15 november

**Grafisk form:** Kerstin Stickler **ISSN** 1100-1674

## Medelpads Botaniska Förening

### STYRELSE:

**Eva Sundin**, ordförande  
e.sundin@telia.com

**Bengt-Gunnar Jonsson**, v. ordf.  
bengt-gunnar.jonsson@miun.se

**Maja-Klara Lundahl**, sekreterare  
maja\_lundahl@hotmail.com

**Håkan Sundin**, kassör  
hkan.sundin@telia.com

**Bengt Larsson**, ledamot  
bengtlarsson@gmail.com

**Jonas Lidberg**, ledamot  
jolid2007@yahoo.se

**Kerstin Stickler**, ledamot  
konsult.kstickler@gmail.com

**Lars-Olof Larsson**, ledamot,  
lars\_olof\_larsson@telia.com

**Agneta Toomingas**, ledamot  
a.toomingas@hotmail.com

**www.medelpadsbotaniska.se**

### Medlemsavgift:

150 kr/år inkl. Rödblärån.  
30 kr för familjemedlem.

### Plusgiro:

44 36 79-6

Nu kan du betala  
medlemsavgiften  
via Swish!





FOTO: KERSTIN STICKLER

*Smörboll på Hebbersåsen i juni.*

**Rödbläran** 

[www.jamtflora.se](http://www.jamtflora.se)

[www.medelpadsbotaniska.se](http://www.medelpadsbotaniska.se)